

Taja Kramberger, Drago B. Rotar

Evropa gre v Šanghaj *Vdor neoliberalizma v akademski svet*

Povzetek: Univerze v Evropski uniji in ZDA, nekoliko manj pa tudi drugje, so izpostavljene spremembam, ki ne izhajajo ne iz njihove vloge družbene institucije, značilne za konstitucijo evropskih družb, ne iz znanstvenih in intelektualnih preokupacij, ki so razlog za obstoj te institucije. Po vrsti deklaracij, ki so poudarjale univerzitetno in intelektualno avtonomijo, svobodo raziskovanja in pravico vseh do izobraževanja, svobodno kroženje idej in spoznanj, je nastopilo obdobje odpiranja teh pridobitev v ozadje in utilitarnega utirjanja univerz, imenovanega sodelovanje z gospodarstvom. Javno financiranje javnega in vsem namenjenega izobraževanja je bilo – hkrati z razglašanjem »družbe znanja« – prikazano kot potrata, reforme spreminjajo univerze v podjetja, produkte raziskovalnega dela v performance, znanje v kompetence, vse skupaj pa v »prodajljivo blago«, a ni posebno iskano. To besedilo obravnava momente iz procesa banalizacije visokega izobraževanja, ki so ga sprožile in ga izvajajo neoliberalne vlade s pomočjo psevdoekonomskih načel konkurence za vsako ceno, in to med vsemi tipi družbenih subjektov. Sestavine tega vistosmerjanja (*Gleichschaltung*) so novorek, venalnost ljudi in dejanj, klientela, rangiranja in nenehna ocenjevanja z merili, ki absolutno ne ustrezajo nobeni intelektualni dejavnosti. Je to konec univerze in kar začetek novega mračnega veka?

Ključne besede: univerza, univerzitetna reforma, neoliberalizem, utilitarizem, merjenje, antiintelektualizem

UDK: 378

Izvirni znanstveni prispevek

Dr. Taja Kramberger, asistentka, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper, Titov trg 5, SI- 6000 Koper, Slovenija; e-naslov: taja.kramberger@fhs.upr.si

Dr. Drago B. Rotar, redni profesor, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper, Titov trg 5, SI- 6000 Koper, Slovenija; e-naslov: drago.rotar@fhs.upr.si

Uvod

Slehera formalna reorganizacija institucij, ki zadeva redistribucijo moči, zahteva določeno energijo in čas. Kar zadeva univerzo in visoko šolstvo, ju po sili razmer lahko odtegnemo le znanstvenemu in pedagoškemu delu, hkrati pa je veliko možnosti, da napačna reorganizacija ne bo rešila zadev, ki jih je treba rešiti, med te pa gotovo ne sodi karierni vzpon nove falange psevdoznanstvenih birokratov in preprodajalcev.

Zagovarjava rigorozno spoštovanje kriterijev, ki izhajajo z dveh območij, v katerih se giblje delo univerzitetnih institucij: iz narave znanosti in iz njihove vselej specifične socializacije, ki sodi k tej naravi. Zagovarjava tudi uveljavljanje in izdelavo statutarnih določil oz. varoval v tem smislu. Opirava se še na množico različno usmerjenih zapisov z množice sestankov po različnih državah, ki so obravnavali posamezne aspekte razvrščanja in ocenjevanja univerz, institutov, ljudi in jih nisva navajala, ker je to opiranje presplošno ali pa zelo posredno, poleg tega pa bi bilo varljivo, če bi jih razglasila za reference, saj se nisva oprla na nobena izmed teh besedil bolj kakor na druga.¹

Na podlagi dejanj, pravil in dokumentov (veljavnih in pripravljenih) je očitno, da so slovenske raziskovalne in institucije, ki sodijo v visoko izobraževanje, v soglasju s pristojnim segmentom državne administracije, z državo nasploh in z od nje odmerjenim deležem sredstev, namenjenih znanosti in visokemu izobraževanju, prepoznavanje kakovosti znanstvenih del in odločanje o eksistenci in delu posameznikov (in ekip) na podlagi tega prepoznavanja, zlasti odgovornost za diskriminacijo (za izjeme sproti skrbi lokalna klientelna mreža) izvozile v tuja okolja: v ZDA, Veliko Britanijo in celo na Kitajsko, kjer se javne in zasebne univerze zdaj na podlagi precej bizarnih kriterijev potegujejo za mesta na šanghajski lestvici

¹ Ozadje tega članka je množica tako ali drugače objavljenih krajših besedil, komentarjev, analiz (predvsem elektronskih), ki ustvarjajo podobo visokega izobraževanja in raziskovanja v Evropi, ZDA in Kanadi, močno drugačno od običajne birokratske retorike, ujete v *sensus communis*. Bolj integralno ozadje s tezami in analizami je predstavljeno v knjigah avtorjev C. A. Brisset (2009) in F. Schulteis (2008).

(»akademsko« razvrščanje univerz po svetu, ki ga izvaja univerza Jiao Tong v Šanghaju).²

Šanghajska lestvica

»Šanghajska lestvica« je postala priljubljen refren šušmarskega govoričenja in delovanja v zvezi z univerzami v tej državi. Za kaj potemtakem gre?

Francoski univerzitetniki pravijo tej lestvici »*mirage du classement de Shangai*« »privid šanghajskega razvrščanja«, tudi drugim evropskim znanstvenikom je predvsem v nadlego, saj je bolj pripomoček administracije in medijev pri gojenju njihovega antiintelektualizma (Sarkozy 2007–2010) kakor kakšna resnična potreba univerz, ki bi rade imele pregled nad dejavnostjo univerz drugod.

Lestvica je sporna v več pogledih, predvsem pa zaradi *metode* in *ideološkosti njene uporabe*.

O metodi

Šanghajska lestvica ali šanghajsko razvrščanje je kazalnik, zračunan na tej podlagi: Nobelova nagrada in Fieldsve medalje nekdanjim študentom (10 %), Nobelova nagrada in Fieldsve medalje raziskovalcem (20 %), število raziskovalcev, ki so v svoji disciplini najpogosteje citirani (20 %), članki, ki so indeksirani v anglosaških bazah (20 %), akademske performance glede na velikost institucije (10 %). Poleg pretirane teže, pripisane Nobelovi nagradi, ki omejuje »vredno« raziskovalno dejavnost na zgolj nekaj disciplin (ni Nobelove nagrade za humanistične in družbene znanosti, celo tisto, s čimer se kitijo ekonomisti, ni prava Nobelova nagrada), spominjava bralce, da ta lestvica spodbuja uveljavljanje anglosaškega raziskovanja ali raziskovanja, objavljenega v angleščini: referenčni publikaciji sta zgolj dve reviji v angleščini z uredniško politiko, ki z ničimer ne zagotavlja kredibilnosti tega kriterija (zanimivo bi bilo ugotoviti število Nobelovih nagrad, ki so sledile objavam v teh dveh revijah).

Kar pa zadeva ta zadnji kriterij izmed naštetih (akademske performance), je očitno, da v tej zvezi ta metoda neustrezno postavlja pred isti ocenjevalni mehanizem univerze, ki opravljajo selekcijo študentov ob vstopu in si mehanično zagotavljajo večji delež uspeha, saj namenjajo svoje učenje že selekcionirani »eliti«, in univerze, tako rekoč brez izjeme javne, ki sprejemajo celoto starostnega razreda in si potem vsaj načeloma prizadevajo zagotoviti uveljavljanje najboljših študentk in študentov; te univerze imajo odstotek uspešnosti toliko slabši, kolikor zahtevnejši je ponujeni *cursus*.

² Velikost proračunskega deleža za *znanost* je očitno ena izmed državnih skrivnosti, birokratski žargon se izogiba besedam, kakršne so *znanost*, *znanstveno spoznanje*, *javni interes*, *intelektualno ipd.* in jih že na teh ravni nadomešča s psevdoekonomskim in utilitarno zvenečim novorekom, tako da o sredstvih za znanstveno raziskovanje nikoli ne izvemo nič določnega, ker pač evalvacije ne temeljijo niti na napačni opredelitvi znanosti.

Nian Cai Liu, avtor šanghajske klasifikacije, sam pojasnjuje, da je razvrščanje izvedeno zgolj na podlagi informacij, ki so na voljo na internetu, in da sta ga izpeljali zgolj dve osebi. Albert Fert, francoski Nobelov nagrajenec za fiziko leta 2007, je 27. avgusta 2008 v dnevniku *Le Monde* relativiziral vrednost Nobelove nagrade, ko je pojasnil: »Nobelova ali kaka druga nagrada, ki jo prejme francoski univerzitetni profesor, prinaša na splošno dvakrat manj »točk« njegovi univerzi, kakor jih ista nagrada prinaša univerzi takega tujega, na primer ameriškega ali britanskega kolega.« (Fert 2008) Glavni razlog za to je dejstvo, da je večina pomembnih laboratorijev v Franciji mešanih laboratorijev univerza/šola – CNRS (*Centre National de la Recherche Scientifique*) in da CNRS v šanghajski klasifikaciji ni upoštevan. Polovica ugodnosti, ki jih prinaša nagrada, ne koristi nikomur, saj v celoti izpuhti. Fert (prav tam) pravi tudi, da je pri 60 % ocene, kolikor jih je odvisnih od preštevanja člankov in števila citatov, načelo enako kakor pri nagradah, kadar gre za objave takega univerzitetnega laboratorija, v katerem sta povezani univerza in javna raziskovalna mreža, kakršna je (bil) CNRS: polovico ali tretjino ocene dobi univerza, drugi del pa izgine. Francoske oblasti niso ugotovile nesmiselnosti podrejanja lestvici, ampak so se raje lotile rušenja CNRS.

Drugi razlog je ta, da veliko pomembnih francoskih univerz ne pokriva celote poučevanih disciplin: univerze z dominantno literarno, jezikovno, humanistično in družboslovno usmeritvijo so tako neogibno potisnjene na konec lestvice, opazne so le univerze z dominantnimi trdimi, zlasti aplikativnimi znanostmi in tehnologijami. Tudi zato (ima pa še krepkejša neoliberalna razloga: odpravo družbenih avtonomij, zlasti intelektualne, stopnjevanje odvisnosti tistih, ki delajo, od tistih, ki se z delom okoriščajo, odstranitev ovir za samovoljo vladajočih itn.) želi npr. Sarkozyjeva oblastna ekipa združevati univerze v velike konglomerate, podobne ameriškim (Liu in Cheng 2005).

O ideološkosti uporabe

Za ljudi iz našega okolja je v resnici presenetljivo, da je ta lestvica v Združenih državah in v Kanadi preprosto neznana. To pravi tudi kanadski strokovnjak za bibliometrijsko evalvacijo Yves Gingras: »Šanghajsko razvrščanje, ki v Evropi velja za mednarodno referenco pri tekmovanju med univerzami, je preprosto orodje kitajske oblasti, namenjeno predvsem notranji rabi, a ga je evropski tisk z naklonjenostjo prevzel, v Združenih državah pa je precej neznano [...], strateško rabi tudi akterjem, ki bi radi reformirali univerzitetni sistem in oportunistično uporabljajo ta razvrščanja, da bi upravičili svojo politiko.« (Gingras 2009 b, prim. tudi Gingras 2009 a)

Oglejmo si rezultate tega razvrščanja po vodilnih deželah (prav tam). V Franciji je šanghajska lestvica krepelo, ki ga nad univerzami vihti neoliberalna vlada, češ naj se reorganizirajo, prodajo ali se znebijo družboslovne in humanistične navlake, da se le premaknejo med prvih petdeset ali vsaj sto, v Sloveniji nisva našla take primerjave, za lokalno konkurenco nedosegljiv uspeh je dvestoto mesto ljubljanske Univerze, mesta drugih univerz pa nas lahko le poučijo o velikanski množici univerz na tem svetu. Z uvrstitvijo slovenskih univerz na lestvice se torej

ne bova ukvarjala. Vendar je tudi to, kar vemo od francoskega primera dovolj, da se pokaže vrednost tega merjenja: najvišje uvrščena francoska univerza (Pariz IV) je na 42. mestu, zgolj štiri francoske univerze so med prvimi stotimi. Toda zadržkom navkljub postavlja ta lestvica Francijo na 6. mesto na svetu (21 univerz od 85 upoštevanih je med prvimi 500 na svetu – tukaj ni tako imenovanih *grandes écoles* in podobnih institucij; izmed teh je École Normale Supérieure Ulm veliko višje). Druga razvrščanja, ki uporabljajo drugačne kriterije, postavljajo Francijo povsem v svetovno ospredje. Npr. klasifikacija *École des mines* v Parizu, ki uporablja za kriterij kraj izobraževanja vodij najpomembnejših svetovnih podjetij, postavlja Francijo na tretje mesto (za ZDA in Japonsko); neka druga klasifikacija, ki upošteva geografsko koncentracijo performanc in kot referenco uporablja površino harvardskega kampusa (prve univerze v večini klasifikacij), kaže, da bi Francija, če bi združili vse univerze, visoke šole, raziskovalne inštitute in laboratorije v Latinski četrti v Parizu, t. j. na površini, enaki harvardskemu kampusu, zasedla prvo mesto v razvrščanju, ki bi uporabljalo enake kriterije kakor šanghajsko.

Če pustimo v nemar ta razvrščanja, saj je pertinenca teh slej ko prej sporna, in zastavimo vprašanje privlačnosti francoskega visokega izobraževanja v svetu (raziskava OECD), je Francija na četrtem mestu. Združene države, Združeno kraljestvo (ki jima daje prednost angleščina), Nemčija in Francija sprejmejo več kakor polovico vseh tujih študentov. Je pa zato Francija edina med prvimi petimi državami, katere privlačnost se je nekoliko povečala med letoma 2000 in 2006, pri drugih je stagnirala, privlačnost ZDA pa se je zmanjšala za pet odstotkov. Privlačnost francoskih univerz narašča z zahtevnostjo in stopnjo izobraževanja (*master* in doktorat – podatki francoskega ministrstva za visoko izobraževanje in raziskovanje). Vzrok za to je predsarkozyjevska politika kulturnega investiranja v tujini, Sarkozyjeva politika zmanjšuje ali ukinja financiranje teh institucij, denimo francosko-nemškega Centra Marca Blocha v Berlinu, Francoskega instituta za anatolske študije v Istanbulu, ki zbujajo zgražanje mednarodne znanstvene skupnosti (v kateri seveda ni sledu o endemičnih slovenskih univerzitetnikih, ki se raje otepajo redkih kritičnih kolegov, pisarijo »etične« kodekse, ne ločijo racionalnosti od racioniranja in ne vedo, kaj pomeni nacionalsocializem in še manj, kaj pomeni taka novotarija, kot je neoliberalizem) (Liu in Cheng 2005).

Analogne analize slovenskih univerz ni, dvomim pa, da bi lahko z njo potrdili veljavnost šanghajske klasifikacije ter meril in politke, ki naj bi vodili k uvrstitvi na to interno kitajsko lestvico. Francoski primer povsem zadošča za to, da postanejo vidni nesmisli neoliberalnega tekmovanja med univerzami in ljudmi, ki na njih delajo.

Akademsko razvrščanje univerz ali šanghajska lestvica (s celotnim imenom *Academic Ranking of World Universities*) je, kakor pravi Gingras (2008 a in 2008 b), notranjekitajska lestvica, katere mednarodno uporabo Kitajci seveda brez zadržkov dajejo na voljo drugim, najbrž pa ne zastoj. Kakor sva že omenila, gre za razvrščanje glavnih svetovnih univerz, ki ga opravljajo na univerzi Jin Tao v Šanghaju. Število uporabljenih kriterijev je omejeno in po mnenju epistemologov ne merijo tistega, kar naj bi. Avtorji ne tajijo pomanjkljivosti, evropski neoliberalni režimi pa v uporabi tega razvrščanja vidijo priložnost za »funkcionalno« discipliniranje univerzitetnikov in raziskovalcev in odpravo intelektualne avtonomije

tako v posamičnih državah kakor v Evropski uniji nasploh. Kritik je veliko in so povsod, kjer je ta lestvica aplicirana (razen v Sloveniji, kjer se na ljubljanski Univerzi hvalijo z 200. mestom na lestvici, ki ne meri ničesar relevantnega). Govorila sva že o tem. Šanghajska lestvica namreč po mnenju čedalje številnejših kritikov preprosto ne le ne meri tistega, kar naj bi merila, pač pa meri zgolj tisto, kar je zanimivo za njene avtorje (pa še to nezanesljivo): možnosti za študij večjega števila kitajskih kandidatov, ki naj bi pridobili najkompetentnejša znanja iz »zahodnih« ekonomskih in managerskih strok in prišli v stik z vrhunskimi tehnologijami. Zato je na obzorju novo merjenje. Kandidat je Institut Thomas More, »neodvisni *think tank*« s sedežem v Bruslju, kjer naj bi se ukvarjali z idejo o uspešnem evropskem *benchmarkingu*. Ta institut je 26. 10. 2009 na svoji domači strani objavil svojo »note on benchmarking n° 4« z naslovom »Toward Which European University Ranking? Benchmark Study of Shanghai Ranking and Other International Rankings«³, v kateri se »svetovni strokovnjaki« sprašujejo, ali in kako se lahko prihodnje evropsko razvrščanje samo uveljavi na trgu mednarodnih razvrščanj. Po njihovem mnenju si je pač treba »drzniti vstopiti v bitko med *rankingsi*«, saj je boj s to »modo« nesmiseln. Vprašanje, zakaj bi bilo tako razvrščanje sploh potrebno, je tako dobilo odgovor, ki nanj sploh ne odgovarja: Institut Thomas More bo lestvico izdelal, ker take lestvice pač obstajajo.

Ker šanghajska lestvica ni nobena skrivnost niti v Sloveniji (zdi se le, da si je »slavilci« lestvice niso prav natančno ogledali, sicer bi vedeli npr. tudi to, da je pomembnih le prvih 100 univerz), je tukaj ne bova predstavljala. Razvrščanje pa od leta 2003 naprej ves čas opravlja ista institucija – univerza Jiao Tong v Šanghaju.

Kako je prišlo do te lestvice? Pravzaprav brez razloga, ki bi bil relevanten za karkoli v zvezi z univerzami razen s pošiljanjem kitajskih študentov na Zahod: profesor Nian Cai Lu, kemik, je na zahtevo rektorja univerze Jiao Tong, ki je želel poslati študente na najboljše univerze, leta 2003 izdelal razvrstitev univerz v anglosaškem svetu. Ker ni imel sredstev, na voljo pa je imel le dva sodelavca, si je delo poenostavil in upošteval zgolj na internetu dostopne podatke, ki jih je imel za objektivne: število Nobelovih nagrad in Fieldsovih medalj (za matematiko), število v njihovi disciplini najbolj citiranih raziskovalcev, število objav v znanstvenih revijah *Nature* in *Science* in še število raziskovalcev, navedenih v dveh bazah s podatki o znanstvenih člankih, v bazi za humanistične znanosti in bazi za »čiste« znanosti. Klasifikacija je izšla šest mesecev pozneje in je zbudila precejšnje zanimanje po svetu. Pri priči je bila deležna tudi kritik. Denimo: Nobelovi nagrajenci in Fieldsovi odlikovanci so lahko vključeni na kako premožno univerzo, ne da bi tam kaj delali, le sloves univerze povečujejo. Poleg tega gre za nagrade in medalje za minulo, ne pa za aktualno delo, dobitniki so pred priznanjem opravili večino svojega raziskovanja, tako da je malo verjetno, da bi pomembno pripomogli k raziskovalnemu delu na univerzi in niso nikakršno jamstvo za prihodnjo kakovost tega dela. Glede na to, da v Sloveniji ne mrgoli Nobelovih nagrajencev ne za resnične zasluge ne za ideološke namene ne slovenskega in ne kakršnegakoli drugega rodu, slovenske »avtonomne« institucije, ki upravljajo raziskovanje (v katerem niti nominalno ni več znanosti) – pravzaprav obstaja le

³ Dosegljiva je na spletnem naslovu <http://institut-thomas-more.org/showNews/379>.

ena totalizirana agencija v rokah podobno misleče družčine – manifestirajo svojo privrženost načelom neoliberalizma, utelešenim po njihovem neformaliziranem in disperznem prepričanju (za drugačno ni ne zmožnosti ne interesa) v kitajski klasifikaciji univerz in »znanstvene performance«. Mesto hipotetičnega ali na kak način »pridobljenega« Nobelovega nagrajenca je vnaprej zagotovljeno z vsemi bonitetami, ki jih to odličje prinaša, ne da bi se posebej spraševali, ali gre res zgolj za eno samo nesporno nagrado, ali ni na svetu pomembnejših mednarodnih nagrad za posamezne discipline in kaj pravzaprav podeljevanje nagrad pomeni za znanstveno raziskovanje. Posebno mesto Nobelovih nagrajencev pač streže določenemu namenu in ta namen povsem očitno nima nič opraviti z znanstvenim delom. Ujema pa se tudi z izobrazbo tistih, ki rešujejo križanke.

Dejstvo, da ni Nobelovih nagrad za humanistične in družbene znanosti, pa samotočkovani »aplikativci« in »copy-paste znanstveniki« različnih vrst tako ali tako jemljejo za najvišji dokaz o malovrednosti teh disciplin, o katerih nimajo in nočejo imeti niti osnovne predstave. Vsaj v Sloveniji šanghajska lestvica neposredno streže destrukciji teh dveh disciplinskih korpusov, bolj prikrito pa tudi vseh temeljnih disciplin.

Poleg tega nagrade in odličja nimajo povsod enakega statusa: omenila sva že, da je v Franciji Nobelova nagrada za institucijo večinoma za polovico manj vredna kakor v ZDA in Združenem kraljestvu. Šanghajska lestvica upošteva tako rekoč zgolj publikacije v angleščini (v glavnem ameriške in britanske). Nekatera nacionalna znanstvena okolja v Evropi so malone brez odpora s precejšnjo dozo servilnosti in koristoljubja uvedla kot zaželen kraj publiciranja (in neformaliziran kriterij) objavljanje v kaki britanski (najugledneje je objavljanje v reviji *Nature*) ali ameriški (zlasti v reviji *Science Magazine*) reviji. Kljub temu promocija, ali natančneje, socializacija znanosti poteka v glavnem s predavanji v neangleških jezikih ali v revijah, ki niso anglosaške. Razlogi za to niso lokalno patriotski ali šovinistični, ampak ravnanje v skladu s primarno družbeno funkcijo znanstvenega dela: s socializacijo spoznanj (ne pa s službovanjem tistemu družbenemu izolatu, ki se razglaša za gospodarstvo). Subsidiarnih vzrokov je tudi kar nekaj: stroški, dostopnost, pertinenca, impakt, zavezanost družbenemu, kulturnemu, intelektualnemu kontekstu ipd.

Kakorkoli že, navedenima revijama se je tako ali drugače, zlasti pa zaradi neodgovornih nacionalnih znanstvenih politik, posrečilo centralizirati precejšen del objav v t. i. eksaktnih znanostih (seveda v resnici ni neeksaktnih znanosti, je le poskus prisilne uvedbe kriterijev, ki veljajo za t. i. aplikativno naravoslovje, zlasti medicino), ni pa analognega skladiščenja in homogeniziranja na področjih družbenih in humanističnih znanosti, tako da objavljanje na teh dveh velikih področjih, ki se jih, kakor je očitno iz ukrepov, skušajo neoliberalne elite znebiti in jih nadomestiti s kakršnimkoli obskurantizmom, ker je nadzor nad njimi tudi po jezikovni plati težavnejši, v glavnem še zmerom poteka v drugih jezikih. Na šanghajski lestvici in podobnih prokrustovskih napravah, ki jih danes vihti »znanstvena« birokracija, te znanosti v glavnem preprosto ne štejejo kot resni dejavniki.

Izobraževalni sistemi v zahodnem svetu so kljub bolonjskemu izenačevanju različni (»bolonjski proces« se cele vrste držav sploh ni dotaknil, v nekaterih pa ga

upoštevajo kot realnost v drugih državah): če ne štejemo razlik v srednješolskem izobraževanju, gre za različno dostopnost visokega izobraževanja. Ponekod (zlasti v anglosaškem svetu) je pred vpisom na visoke šole selekcija, drugje (v Franciji) je ni, drugje spet obstajajo vmesne oblike kontrole vpisa. Toda selekcija je tam, kjer je ni ob vstopu, v resnici zgolj na drugem, bolj smiselnem mestu, na posameznih študijskih stopnjah, ko se študentje in študentke lahko vključijo v univerzitetno delo in je mogoče kompenzirati srednješolske primanjkljaje.

Vendar sistem selekcije ni edina razlika med izobraževalnimi režimi. Še večja je v opremljenosti zavodov in denarju, ki ga imajo na voljo. Npr. Harvard je s kapitalom 35 milijard dolarjev stokrat bogatejši od npr. večine pariških univerz (tudi najboljše opremljenih, za kakršno velja univerza Paris VI – Jussieu, ki razvija zlasti eksaktne znanosti), o tem, za koliko natanko je bogatejši od univerz v Srednji Evropi, zlasti v nekdanjih socialističnih državah, lahko le ugibamo zaradi pri-krojenega in v resnici neprimerljivega prikazovanja univerzam namenjenih javnih sredstev, primerjava pa je že na pogled porazna. Tudi razlike v velikosti univerz diskreditirajo šanghajsko lestvico: v pariškem urbanem območju je 17 univerz in večje število tako imenovanih *grandes écoles*, ki pa so relativno majhne, njihova skupna zmogljivost sicer presega harvardsko, vendar na šanghajski lestvici nastopajo posamič, kar zadeva anglosaške univerze pa je pri razvrstitvi združenih več zavodov pod skupnim institucionalnim pokrovom (npr. University of California). Zdaj vlade po Evropi zaradi »anglosaškega modela« izvajajo pritisk za povečanje (združevanje) univerz, da bi te postale vidne na ocenjevalskih lestvicah, ne da bi preverile dejanske prednosti in pomanjkljivosti tega modela, ki jih ni mogoče predstaviti s številom Nobelovih nagradencev in nosilcev Fieldsove medalje, saj navsezadnje glavno delo univerze ni vzgoja raziskovalcev, ampak vzgoja množice izobraženih ljudi, ki nikoli ne bodo znanstveno raziskovali.⁴

Te plati univerzitetnega dela pa lestvice preprosto ne merijo. Kritik v Franciji je veliko, izrekajo pa jih ugledni predstavniki vseh raziskovalnih in univerzitetnih področij. Nekateri pravijo, da niti na Kitajskem šanghajska lestvica ne pomeni veliko in da jo uporabljajo predvsem evropske oblasti kot pritisk na nacionalne in vseevropske znanstvene kolektive; da privilegira velike zavode in da preprosto ne zajame šol, raziskovalnih organizacij in univerz, ki delajo povezane v omrežja, kar naj bi bila evropska težnja pred neoliberalno intervencijo v izobraževanje. O tej obče znani diskriminaciji, ki je avtorji lestvice prav nič ne skrivajo, a je kljub temu državne oblasti vsaj na videz ne zaznavajo (dejansko pa je krepko instrumentalizirana) in je navzoča na večini znanih klasifikacij univerz in raziskovalnih institucij, še posebej pa v šanghajski, govori tudi Fert (2008) v navedenem članku.

⁴ Francoska ministrica za visoko izobraževanje in raziskovanje V. Pécresse (2007) priznava, da je šanghajska lestvica sporna, ker pa je že uveljavljena in francoske oblasti nanjo ne morejo vplivati, se ji je treba prilagoditi itn. Prenašanje odgovornosti na nekoga zunaj, je povsem enako prenašanju odgovornosti za merjenje kakovosti člankov na najete zunanje organizacije oz. podjetja, na t. i. znanstvene citatne indekse, ki jih ta podjetja unovčujejo pri nacionalnih birokracijah, in kadar je mogoče, pri neposrednih klientih (kakega razloga poleg instrumenta oblasti in proliferacije za birokracije in vira zaslužka za prodajalce nepotrebne psevdointelektualnega junka nama ni bilo dano ugotoviti). V argumentaciji, ki manever spremlja, manjka dejstvo, da se je nekdo za to novo obliko odvisnosti odločil in da je to storil v svojem interesu in najbrž tudi v interesu tistih, ki so si zamislili novo vrsto oblasti nad intelektualnim življenjem družb.

Čeprav šanghajsko lestvico (in v zadnjem času tudi njene »domače« nado-mestke ali vzporednice) v večini evropskih akademskih okolij znanstveniki in univerzitetniki zavračajo kot sakrosankten instrument merjenja izobraževalnega in raziskovalnega dela, vlade držav Evropske unije v soglasju z nekaterimi med-narodnimi finančnimi institucijami (ki, mimogrede, odločilno vplivajo na nomi-niranje in podeljevanje »Nobelovih« nagrad za ekonomijo), kakršne so OECD, IMF, WB, in administrativnimi centri moči Evropske unije, od koder prihajajo neposredne direktive, navodila in pritiski v obliki financiranja zelo usmerjene in omejene izbire raziskovalnih tem, izvajajo zelo usklajeno raziskovalno politiko, ki z diskriminacijskimi kriteriji, preimenovanji, neizvedljivimi zahtevami in se-lektivnimi spodbudami krči javna sredstva, namenjena temeljnemu raziskovanju in znanstvenemu spoznavanju. To raziskovanje in spoznavanje tako postajata neformalni, a zato nič manj dejanski monopol nekaterih držav in nekaterih insti-tucij, ki tako pridobijo status svetovnih intelektualnih voditeljev, to pa je mogoče le ob večinoma tihem soglašanju nacionalnih birokracij in lokalnih akademskih dostojanstvenikov. Ta nova verzija izdaje pismoukov hodi povsod vštric z uzur-pacijo prostakov.⁵ Sarkastičnih komentarjev na račun reorganizacijske ihtavosti ter zastavkov in ciljev Sarkozyjeve ekipe, zlasti ministrice Valerie Pécresse, ne manjka. Na primer tale, s katerim sklepava svoj članek, komentar pa povzemava po časopisu *Le Monde diplomatique* (2008). Kratko besedilo, ki je nekaj med pamfletom in diatribo, je brez konteksta neoliberalnih reform v Franciji in odpora

⁵ Prim. Julien Benda (1927; 2003). Benda opisuje in interpretira podobno »modernizacijo« intelek-tualnega življenja; z njegovo interpretacijo pa se ni mogoče v celoti strinjati.

V Franciji je bila med nasprotovanjem zakonu o svoboščinah in odgovornostih univerz *on line* objavljena »Igra sandalov« (<http://www.fabula.org/actualites/article29165.php>), parodija šanghajске lestvice, ki je udeležencem omogočila virtualno metanje sandalov v resorno ministrico ali predsednika republike. Navajamo spremno besedilo:

Pojasnila

Navdihujemo se pri »šanghajski lestvici«, ki večino univerz na svetu razvršča glede na njihove »performance«, in ponujamo »razvrščanje s sandali«, ki natančno meri jezo, ki vre na 80 francoskih univerzah zaradi neusklajenih reform, ki jih skuša uveljaviti vlada.

To *razvrščanje s sandali* je izpeljano tako, da kumuliramo rezultate, ki so jih pri ponujeni igri dosegli učitelji raziskovalci, učitelji, raziskovalci, člani osebja, študentje in vse druge solidarne osebe, ki podpirajo svojo univerzo.

Ta način nasprotovanja bolje kakor peticija omogoča vsakomur, da se sprostí toliko, kolikor ga jeza in zgražanje silita, da bi ju izrazil. Najbolj dejavne univerze so na čelu seznama, vendar ima sleherna izmed njih vselej možnost izboljšati svoje mesto.

Vi se morate odločiti, ali boste igrali in branili svojo univerzo!

Pravila igre

Načelo igre je preprosto. Ko si izberete univerzo, ki jo želite braniti, je dovolj, da kliknete na silhuete in tako sprožite met različnih predmetov proti našim premikajočim se izvoljencem.

Po izbiri ene izmed treh vrst je mogoče metati predmete bolj ali manj daleč, da bi zadeli premi-kajočo se tarčo.

Po dveh minutah se igra ustavi in rezultat je dodan nacionalnim rezultatom. Če boste svoje nasprotovanje ponovili, bo to omogočilo vaši univerzi priti više na **sandalski lestvici**, s tem pa bo deležna večjega priznanja. Poleg tega boste sodelovali v nacionalnem izražanju neodobravanja, ki ga simbolizira seštevek dosežkov vseh francoskih univerz, ta pa se iz dneva v dan veča.

Izrazite se ... kolikor vam je treba!

Na strani te igre najdete še videe z odlomki predsednikovega in ministričinega javnega obravna-vanja univerzitetnega in raziskovalnega področja.

zoper nje povsem nerazumljivo, tako da je popolnoma vseeno, ali je bilo objavljeno v slovenski »verziji« tega sicer izvrstnega mesečnika. Besedilce je bilo objavljeno v *ad hoc* izmišljeni rubriki »Nasveti za uspešnost reforme izobraževanja« in nosi naslov »Jutrišnja fevdalna univerza«, uvaja pa ga malce daljši odstavek, dovolj dolg, da odvrne tukajšnje častilce kratkih stavkov in poenostavljenih resnic od branja. Ta stavek pravi tole: leta 2007 začeta reforma visokega izobraževanja v Franciji se postopoma uveljavlja. V skladu s projektom za preoblikovanje mešanih enot (univerz in CNRS) je bila prav zdaj ustoličena »zdravstvena licenca«, ki naj bi zmanjšala neuspešnost v prvem letu medicine. Selekcija, ki naj bi se zmanjšala, se bo v višjih letnikih še zaostrila in s »pridobivanjem pri performanci« ne bo nič, kar je model sedanjih ministrskih ukrepov. Avtor spisa je Pierre Jourde, francoski pisatelj, kritik in profesor literature na Univerzi v Grenoblu.⁶ Jourde pravi, da ministrica za visoko izobraževanje Valérie Pécresse kaže veliko izvirnosti, se pravi svežine, v svojih načrtih za reformo univerze. Doslej je bilo njenim predhodnikom v velikih zamahih reforme dovolj, da niso rešili nobenega izmed konkretnih problemov. Naposled pa se le reformira, in to je najpomembneje. Če univerze ne bi bile potopljene v birokratske naloge in papirologijo (povečevanje te je bilo doslej glavni učinek reform), bi lahko prišle v skušnjava, da bi – ne bojmo se besed – raziskovale. Seveda gospe Pécresse ni neznano izročilo praznih formulacij in votlo donečih gesel. Vendar je njeno ravnanje veliko krepkejše: nezadovoljna, ker ne rešuje realnih problemov, si izmišlja probleme, ki jih ni, da na ves glas razglaša, da se bo potrudila in jih odpravila. Narobe pa se ji nekatere hibe zdijo tako zelo benigne, da – ob tem, da posluša zgolj svoje navdušenje – sprejema odločitve, ki jih lahko le poslabšajo. Mednaslovi s svojo topoumno strumnostjo spremljajo ministrske akcije (»Drzna Slovenija« ima veliko prednikov). Prvi je »Poženimo univerzo«. Jourdanov komentar kaže ozadje strumnosti: leto in pol za rekrutiranje univerzitetnika! Nesprejemljivo, to je treba nujno spremeniti, neprenehoma razglaša ministrica. Kako se ne bi strinjali z njo? Zganimo se! Drznimo si! Pretresimo vse te zaprašene institucije! Gremo, hop! Naj bodo univerzitetniki rekrutirani brez odlašanja! Petnajst dni je čisto dovolj. En popoldan. Ena ura. Toda univerza je polna konservativcev, ki sovražijo spremembo. Sliši se, kako godrnjajo, da to leto in pol odloga ni nikoli pomenilo problema. In to zato, imajo pogum pristaviti, ker

⁶ Jourde ni novinar, ampak pisatelj, kritik in raziskovalec literature, profesor na univerzi Grenoble III. Poleg leposlovnih del, zlasti proze, in analitičnih del o literaturi piše še kritike in pamflete, v katerih se loteva komercialno uvedene »uspešne« in »medijsko priznane« oz. »promovirane«, a ničvredne literature. Objavljal je vrsto literarnih del, znanstvenih analiz, znan pa je po pamfletih, v katerih se spopada z medijsko zasedbo literarnega prostora, komercializacijo in na glavo postavljenimi kriteriji. Odlikuje ga neposrednost, saj imbecilnost, izprijenost, domišljavosti vselej imenuje s praviim imenom in v povezavi s prav tako polno imenovano osebo, ki ji naštetih atributi pritičejo. Tak pamflet je *La littérature sans estomac* (Jourde 2002), za katerega je na svoje lastno začudenje prejel nagrado kritike Francoske Akademije (Prix de la Critique de l'Académie française); zelo znana je tudi parodija *Le Jourde & Naulleau s podnaslovom Pregled literature XXI. stoletja (Précis de littérature du XXIe siècle)* (Jourde in Naulleau 2004). To delo je posnetek znanega šolskega literarnega priročnika, imenovanega Lagarde & Michard, ki ni prihranjen niti študentom francoščine v Sloveniji. Vsa njegova dela vsebujejo spoznavno kritično napetost, v vseh si prizadeva za avtonomijo literature z njenimi kriteriji z vstopnim pragom vred. Jourde se je tudi zelo angažiral pri obrambi francoske univerze, še zlasti po tukaj povzetem besedilu pa v stavkovnem gibanju leta 2009.

ga nikoli ni bilo. Ko gre učitelj v pokoj, je nadomeščen ob prihodnjem začetku leta. Kadar gre za rekrutiranje ali spremembo, potrebo po poučevanju za eno leto, ko se čaka na novo prišlega, zagotavlja pridruženi profesor, mladi raziskovalec ali agregiranec *chargé de cours*.⁷ Te zlovoljne duše niso nikoli bile zmožne videti, da je dobro razumljena reforma prav v tem, da obravnava napačne probleme. Vendar v zvezi z zavlačevanjem obstajajo tudi pravi problemi, pravi Jourde. Zlasti neskončni čas, ki ga potrebujejo ministrske službe, da se za kaj odločijo ali pošljejo dosjeje, ki jih je potem treba vrniti v naslednjih desetih dneh. Toda v administraciji je obilo še bolj čudaških burk: šest mesecev za nakup računalnika, šest mesecev, da ga spravijo v tek. Šest mesecev ali leto, da vrnejo predavatelju 60 evrov za vlak, da plačajo koga, ki nadomešča, ali zunanjega učitelja. Tistemu, ki povabi predavatelja, tedaj ne ostane nič drugega, da gre takrat, ko ga sreča, čez cesto ali si natakne umeten nos in da najde kakega drugega naivneža za naslednje leto.

»Bodimo fevdalni« je naslednji mednaslov. Avtor pa se v njegovem zavetju sprašuje marsikaj. Ali univerza zares potrebuje kompetentne učitelje? Prav kompetentnost je eden izmed arhaizmov, s katerimi je treba zdravilno pomesti. Doslej se je rekrutiranje učiteljev ravnalo po zastarelih pravilih: univerzitetniki, zbrani v komisiji, so volili svoje kolege, predtem pa pregledali njihove »dosjeje« in jih poslušali. Že misel na to povzroča zdehanje. Poleg tega ta sistem ni bil dovolj klientelističen. Včasih se je celo zgodilo, da je omogočil izbiro kakega univerzitetnika zgolj na podlagi njegovih znanstvenih kompetenc in ne nujno zato, ker je bil protežiranec kakega lokalnega mandarina. Proč s temi zavlačevanji in zapleti. Odslej bo komisija imenoval administrativni svet na predlog predsednika – administrativni svet, na čelu katerega je predsednik univerze, ki imenuje del njegovih članov. Ne da bi glasovanje kdaj ponavljali, bo mogoče doseči izvolitev najservilnejših. Za to ne bo potrebno leto dni: dovolj bo tlesk s prsti. To je moderno, to je avtonomija univerz: predsednik, ki ima vso oblast brez nadzora in brez nasprotovanja, bo vladal kot gospod na svojem fevdu. Roko bo držal nad rekrutiranjem, dodeljevanjem kreditov, obdajali ga bodo klienti, hlapci in dvor. Pariteta, svoboda, vse to je zaprašeno. Dober fevdalni sistem nas bo vsega tega rešil s pomočjo reforme Pécessove.

»Kokonirajmo' mlade« je vmesni naslov zgolj zato, ker izraz »inkubiranje« v Franciji ni v tako splošni rabi kakor drugod. Pomeni pa približno enako: ustvarjanje umetno prijaznega okolja za nedorasle. Tako je avtonomija namenjena predvsem za študente! Kljub temu pa ni treba pretiravati. Pridejo na univerzo, povsem zgubljeni so, revčki. Avtonomije niso nikoli spoznali, ne vedo, kaj je to, ne bomo jim tega naprtili. 19 let imajo, so polnoletni, volijo, znajo voziti avto, deskati po internetu, imeti ljubezenska razmerja, protestirati zoper zakon Pécessove, vendar pa so premajhni, da bi bili na univerzi avtonomni. Ministrica se je v svoji materinski modrosti odločila, da je potreben nekdo odrasel, »učitelj referent«, da bo varoval slehernega malčka, mu brisal solze, nos in mu pokazal, v katerem hodniku je urnik. Ukrep, ki se ujema s profesionalizacijo: dobro znano je, da je dober profesionallec sramežljivo odvisno bitje. Ujema se tudi z občo filozofijo reforme. Ko bo študent dobro narisal svojega možiclja, bo dobil bonbon, licenco.

⁷ Agregiranec je oseba, ki je potem, ko prestane agregacijski natečaj, razglašana za primerno, da postane titular profesorja na liceju ali na nekaterih fakultetah, *chargé de cours* pa je začetna stopnja univerzitetnega učitelja.

Zato se morajo programi odslej ravnati po zdravi preprostosti, v nasprotju s tem pa je organizacija poučevanja in ocenjevanja zaradi brkljanja, katerega namen je za vsako ceno izdelati nekakšno povprečje (z njim se bojujemo zoper neuspeh), v zapletenosti dosegla rekorde. Da bi to doželi, je treba okusiti vrednostne enote (*unités de valeur* – UV), ki so že postale moduli in nato enote temeljnega poučevanja (*unités d'enseignement fondamentale* – UE), validacije pridobitev izkušnje (*validations des acquis de l'expérience* – VAE), vodene poti in proste poti, prehode z minimumom, UE, validirane s kontinuirano kontrolo in/ali končni izpiti, ki jih je mogoče ali ni mogoče kompenzirati, ki jih je mogoče kompenzirati med seboj, ki jih mogoče kapitalizirati nekaj let, transverzalne izbirne enote poučevanja (*unités d'enseignement optionnelles* – UEO), tisto, kar je treba ali ni treba nadomestiti v drugem predavanju, če UE ni validirana, vse to pa daje pravico do določenega števila kreditov (»kapitalizirati kredite«: formulacija izvrstno povzema nove ideale vednosti).

Ubogo študentsko bitje seveda ničesar od povedanega ne razume in pravzaprav res potrebuje vodnika. Problem pa je, da niti učitelji ničesar od tega ne razumejo. Morebiti je tukaj ministrici zgolj enkrat nekoliko zmanjkalo drznosti? Zakaj ne bi predvideli univerzitetnika, čigar funkcija bi bila pomagati univerzitetniku razumeti tisočero drobnih iznajdb, izdelava katerih je bila v veselje ministrskim uradom? Skratka, nekakšnega učitelja referenta za učitelja referenta.

»Naj cveti tisoč diplom«: univerza ni le podjetniški projekt, ampak je tudi volilni projekt. Naj naredi nekaj vsečnega množicam volivcev, ki pošiljajo otroke tja po potrdila. Ministrica se pridružuje občudovanja vredni francoski tradiciji v uporabi petletnega načrta, namenjenega načrtovanju produkcije diplom, kakor so nekdaj v pokojni ZSSR načrtovali milijone ton žita, ki naj bi jih pridelali. Preveč neuspehov v prvem letu? Vrnimo se k fundamentalijam: konj, konji; $3 \times 9 = 27$; bitka pri Marignanu: 1515. Sicer pa je vse to slej ko prej arhaično, nepravilne množine so reakcionarne, obstajajo računala. Bolje bo, ministrica je to razumela.

Za odpravo neuspeha je najpreprostejše tole: načrtujmo produkcijo diplom. To, kar je tako dobro potekalo za bakalavreat, bo delovalo tudi za licenco. Recimo, no, 50 % starostnega razreda dobi licenco. Ne, to bi bili škrti, 80 %. Drobnno stremljenje, za katerim pa tiči obsojanja vreden elitizem. Zakaj ne bi sklenili, da bodo srednjeročno vsemu francoskemu univerzitetnega prebivalstvu podelili doktorat (po izbiri: iz humanistike, matematike, prava ...)? To bi bila avtentična demokratizacija. Ni lažje reforme: ministrica izdaja dekrete. Administracija se aktivira. Predsedniki univerz zapovedujejo (tudi to je avtonomija). Profesorji vneto izvajajo in se trudijo dajati ocene, ki omogočajo dostop do diplome. Čudež, ministrica je pomnožila diplome kakor Jezus Kristus kruh. Selekcija, ta groba beseda, bo za vselej izgnana iz besedišče. Kako pa? *Grandes écoles* delajo selekcijo? Poklicni liceji tudi? Kaj? Ta selekcija zagotavlja resnost diplom in zbuja zaupanje delodajalcev? Morebiti že, ampak selekcioniranje ni prijazno, ne.

Vmesni naslov »Vzgajajmo »poklicneže poklica« ilustrira cirkularnost ministrskih argumentov in nesmiselnost ciljev reforme, ki vodi v inflacijo univerzitetnih diplom. Te diplome, podeljene malone vsem, morajo biti pro-fes-ion-ali-zi-rajoče. To je pomembna beseda, geslo, ki ga ne smemo nikoli pozabiti. Univerza mora dajati tehnične kompetence. Dober odvetnik pozna zgolj pravo, dober profesor pozna zgolj

pedagoško teorijo itn. Pozabimo stare iluzije: vzgajati ljudi, vzgajati državljane. Splošna kultura rabi zgolj za briljiranje na večerjeh v mestu, to je očitno. Zato pa ni dovoljeno videti malo dlje, malo širše od svojega poklica, ne smemo razširiti poznavanja človeka in družbe. Sodnik uporablja zakon. To je njegov poklic. Človeška razsežnost, ki bi mu jo lahko dalo malo splošne kulture, nič ne koristi. Potrebujemo stroje za izvrševanje natanko določenih funkcij. Privijalce svornikov, ne pa ljudi, ki vidijo dlje od svornika in ključa št. 12. Univerza naj jih izdeluje.

Tisti pa, ki pravijo, da se podjetja pulijo za oxfordske diplomante, podkovane v klasični kulturi, in da v Franciji v podjetjih celo hvalijo humaniste, ker imajo manj ozkega duha kakor zgolj profesionalizirani profesionalci, so konzerativci, ki niso razumeli modernosti reforme.

Zadnji vmesni naslov, naslov »Pripravimo brezdelneže k delu«, opozarja na visceralni antiintelektualizem trenutne francoske vlade, ki ga je večkrat uprizoril predsednik republike, sedanja fevdalizacija univerze pa je njegov izraz. V teh malih fevdalnih fevdih, kjer delajo, da bi sproducirali diplomante in s tem ustregli ciljem načrta, utegne priti do odporov. Ali bo predsednikova (rektorjeva) vsemogočnost zadoščala za to, da bo vistosmerila (*Gleichschaltung*) tudi zadnje univerzitetnike, ki ne bi bili podrejeni vazali in bi jim bilo do njihovih zastarelih igrac, torej raziskovanja, svobode, znanstvene odličnosti? Rešitev se vsiljuje kar sama od sebe: po načelu občujočih posod bo treba toliko več zahtevati od učiteljev, kolikor manj zahtevamo od študentov. Dokler bodo zasedeni s pisanjem poročil, ne bodo trčili časa za raziskovanje. Univerzitetniki so namreč brezdelneži, ki jih je treba končno pripraviti do dela.

Učitelj raziskovalec dela zgolj sedem ali osem ur na teden, to pa tako rekoč pomeni dobesedno ali v celoti, da ne počne ničesar. Dobro znano je: nogometaš dela uro in pol na teden, na redni tekmi, igralec dela po dve uri na dan, kolikor traja predstava, raziskovalec ne dela, ves čas je na počitnicah. Naj učitelj raziskovalec dela štirideset ur. Da bi bolje zaposlili univerzitetnike, poskusimo oceniti čas, ki ga potratijo za jalove dejavnosti, ki jih država mastno plačuje (med 1500 in 4000 evri na mesec, kakor kdaj), pravi Jourde. To lahko trenutno da tale seštevek: 1. predavanja: sedem ur; 2. pripravljane predavanj, dokumentacija, različna branja: štirinajst ur; 3. popravljane pisnih izdelkov: tri ure; 4. nadziranje, sprejemanje in spremljanje študentov: štiri ure; 5. branje tez, memorandumov, vodenje mladih raziskovalcev, sestanki žirij, pisanje poročil in zapisnikov: štiri ure; 6. sestanki komisij, Svet za študije in študentsko življenje (*Conseil des études et de la vie étudiante* – CEVU), raziskovalni centri, oddelek, znanstveni svet, enota za izobraževanje in raziskovanje (*unité de formation et de recherche* – UFR), Nacionalni svet univerz (*Conseil national des universités* – CNU) itn., morebiti vodenje enega ali več izmed teh organov: osem ur; izpolnjevanje ali izdelava papirjev, potrebnih za delovanje teh različnih struktur, kakor tudi številnih in različnih dokumentov in poročil, namenjenih ministrstvu, zlasti v okviru štiriletnih pogodb: štiri ure; 8. pisanje člankov, knjig, udeležba na kolokvijih in seminarjih, organiziranje kolokvijev in izpolnjevanje potrebnih dokumentov: štirinajst ur; 9. raziskovanje v knjižnicah ali drugje: štirinajst ur; 10. vodenje revij, zbirke, branje različnih rokopisov: dve uri. Skupaj: štiriinsedemdeset ur na teden.

To je impresivno, seveda, vendar so v tem odvečne stvari. Očitno je, da točke 2, 8, 9 in 10 ne rabijo ničesar. Točki 3 in 5 je mogoče koristno skrajšati, saj gre predvsem zato, da dajejo odlične ocene. Dajmo dve uri za obe. Pridemo do petindvajsetih ur dela na teden, to pa ni dovolj. Dovolj bi bilo, če bi za sedem ur podaljšali predavanja, če bi dodali dve uri, posvečeni učenju malčkov, šest ur časa za sestanke in izpolnjevanje dokumentov, pa bi prišli do štiridesetih ur. Naposled bi imeli, da bi izobrazili lepo pasivne privajalce svornikov, ki bi bili primerno ozkega duha, »učitelje« (nadležni dodatek »raziskovalci« je namenjen zastaranju) in »birokrate«, ki se trudijo, da bi na srečno in ponosno Francijo deževali milijoni diplom, ki ji jih bo zavidal svet (sleherna podobnost z dogodki na Univerzi na Primorskem in nasploh v Sloveniji je seveda naključna).

Literatura in viri

- Benda, J. (2003). *La trahison des clercs*. Pariz: Eds. Grasset.
- Bonelli, L. (2009). »Haro sur les gauchistes de l'université!«. *Le Monde diplomatique*, 8. maj 2009. <http://www.monde-diplomatique.fr/carnet/2009-05-08-Universites> (15. 9. 2010).
- Brisset, C.-A. (ur.) (2009). *L'Université et la recherche en colère. Un mouvement social inédit*. Pariz: Le Croquant.
- Fert, A. (2008). »Comment le classement de Shanghai désavantage nos universités«. *Le Monde*, 27 avgust 2008. <http://www.sauvonsluniversite.com/spip.php?article601> (15. 9. 2010).
- Sarkozy, N. (2007-2010). Niz natisnjenih govorov o visokem izobraževanju in raziskovanju. <http://www.elysee.fr/president/les-dossiers/enseignement-superieur/recherche/enseignement-superieur-et-recherche.45.html> (15. 9. 2010).
- Boulay, B. (2009). »Le classement de Sandales: à vous de jouer pour défendre votre université!«. <http://www.fabula.org/actualites/article29165.php> (19.2.2009).
- Gingras, Y. (2008 a). »Que vaut le classement de Shanghai des universités?«. *Le Figaro*, 5. september 2008.
- Gingras, Y. (2008 b). »Que vaut le classement de Shanghai des universités? La fièvre de l'évaluation de la recherche. Du mauvais usage de faux indicateurs.« *Sauvons la recherche*, 2. oktober 2008. <http://www.sauvonslarecherche.fr/spip.php?article2143> (15. 9. 2010).
- Gingras, Y. (2009 a). »On ne peut pas considérer que les universités européennes sont à la traîne«. *Toute l'Europe*, 3. november 2009.
- Gingras, Y. (2009 b). »Le classement de Shanghai n'est pas scientifique«. *La Recherche*, št. 430.
- Jourde, P. (2008). »Université féodale du demain«. *Le Monde diplomatique*, april 2008, str. 4. <http://www.monde-diplomatique.fr/2008/04/JOURDE/15819> (15. 9. 2010).
- Kramberger, T. (2007). *Historiografska divergenca. Razsvetljenska in historistična paradigma. O odprti in zaprti epistemični strukturi in njenih elaboracijah*. Koper: Založba Annales.

- Kramberger, T. (2009 a). *Memorija in spomin. Zgodovinska antropologija kanonizirane recepcije* (doktorska disertacija). Koper: UP FHŠ.
- Kramberger, T. (2009 b). *Zgodovinsko antropološki oris oblikovanja univerzitetnih habitusov* (poročilo o raziskavi). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Liu, N. C. in Cheng, Y. (2005). »Academic Ranking of World Universities – Methodologies and Problems«. *Higher Education in Europe*, 30, št. 2, 2005, str. 127–136.
- Pècresse, V. (2007). *Compte rendu officiel*, 11. julij 2007. http://www.senat.fr/cra/s20070711/s20070711_8.html (15.9.2010).
- Rotar, D. B. (2007). »Solidarnost vs. impostura«. V: Repar, P. (ur.). *Simpozij Miklavža Ocepka: Globalizacija in solidarnost*. Ljubljana: Društvo Apokalipsa, str. 91–145.
- Rotar, D. B. (2009). *Univerzitetna avtonomija*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Schultheis, F. idr. (ur.) (2008). *Le cauchemar de Humboldt. Les réformes de l'enseignement supérieur européen*. Pariz: Raisons d'agir.

Taja KRAMBERGER, Ph. D. (University of Primorska, Slovenia)

Drago B. ROTAR, Ph. D. (University of Primorska, Slovenia)

EUROPE ON THE WAY TO SHANGHAI (THE INVASION OF NEOLIBERALISM INTO THE ACADEMIC WORLD)

Abstract: Universities in the European Union and the USA and, to a lesser degree, also elsewhere in the world face changes that have not been brought about by either their role of a social institution (typical of the constitution of European societies) or the scientific and intellectual preoccupations that are the reason for the institution's existence. Following a series of declarations underlining university and intellectual autonomy, the freedom of research, everybody's right to education, the free flow of ideas and knowledge, we have now reached an era of pushing these achievements to the background and of setting universities on utilitarian rails called collaboration with the economy. The public funding of public education available for everyone has been – along with the slogans about »the knowledge society« – shown to be nothing but waste. Reforms keep changing universities into companies, the products of research into performance, knowledge into competences, and everything together into the »stuff« that sells but is not particularly sought.

The article examines some instances in the process of the banalization of higher education, caused and stimulated by neoliberal governments with the help of pseudo-economic principles of competition at all costs and among all types of social subjects. This single-directedness comprises newspeak, the venality of people and actions, a clientele, rankings, and non-stop evaluations by criteria that are absolutely inappropriate for any intellectual activity. Does this mean the end of university and the beginning of the new Dark Ages?

Keywords: university, university reform, neoliberalism, utilitarianism, evaluation, anti-intellectualism